

PLAN MOT
KRÄNKANDE
BEHANDLING,
TRAKASSERIER OCH
SEXUELLA
TRAKASSERIER LÄSÅR
22/23

Fågelskolan F-9

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	4
1.1	Följande verksamheter omfattas av planen	4
1.2	Skolans ansvar	4
1.2.1	<i>Plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier .....</i>	<i>4</i>
1.2.2	<i>Skyldighet att anmäla .....</i>	<i>5</i>
1.2.3	<i>Ansvar .....</i>	<i>5</i>
1.2.4	<i>Lagstiftning .....</i>	<i>5</i>
1.3	Rutin för arbete då elev kan ha/har utsatts för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier	5
1.4	Ansvarig rektor	6
1.5	Förankring av planen	6
2	Föregående läsårs arbete och beskrivning av nuläge	7
2.1	Delaktighet	7
2.1.1	<i>Elevers delaktighet .....</i>	<i>7</i>
2.1.2	<i>Vårdnadshavarnas delaktighet .....</i>	<i>7</i>
2.1.3	<i>Personalens delaktighet .....</i>	<i>7</i>
2.2	Resultat av föregående läsårs insatser och åtgärder	7
2.3	Beskrivning av nuläge	12
3	Analys och åtgärder för kommande läsår	14
3.1	Analys	14
3.2	Nya mål, insatser och åtgärder	15
4	Bilaga 1: Begrepp och definitioner	19
5	Bilaga 2: Diskrimineringsgrunder	21
6	Bilaga 3	24

Bilagor

Bilaga 1: Ordningsregler Fågelskolan läsåret 2022-2023

Bilaga 2: Fågelskolans väg till en bra skolgång för alla elever.docx

Bilaga 3: Personals uppdrag på skolgården med eleverna.docx

1 Bakgrund

1.1 Följande verksamheter omfattas av planen

Förskoleklass, fritidshem och grundskola.

1.2 Skolans ansvar

Alla elever har rätt att känna sig trygga i skolan. De ska aldrig behöva utsättas för kränkningar, det vill säga sårande eller förnedrande behandling, varken från lärare och personal på skolan eller från andra elever.

Skolan har ansvar att förhindra att elever behandlas illa och det regleras i skollagen och diskrimineringslagen. I dagligt tal brukar man kalla återkommande kränkningar för mobbning, men det är inte ett begrepp som används i lagstiftningen. Istället används begreppen kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier (se även bilaga 1 om begrepp och definitioner).

1.2.1 Plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier

På varje skola ska det enligt skollagen finnas ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Det målinriktade arbetet omfattar att främja, förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling. Varje år ska det upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka åtgärder man avser att påbörja eller genomföra det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska vara med i efterföljande års plan.

Enligt diskrimineringslagen ska skolan arbeta med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund. Varje verksamhet ska ha riktlinjer som visar att sexuella trakasserier och trakasserier som har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna inte accepteras. Varje skola ska också ha rutiner som dels klargör hur verksamheten ska agera om trakasserier påstås ha inträffat, dels anger vem den som anser sig trakasserad ska vända sig till och vem som ska ansvara för att händelsen eller påståendena utreds.

De sju grunderna för diskriminering:

- Kön
- Könsidentitet eller könsuttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionsnedsättning
- Sexuell läggning
- Ålder

För skolorna i Lunds kommun väljer vi att ha en samlad plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier. Det är viktigt att all personal och även eleverna

och deras vårdnadshavare känner till planen.

1.2.2 Skyldighet att anmäla

En lärare eller annan personal på skolan som får veta att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier i samband med verksamheten ska anmäla detta till rektorn. Rektorn är skyldig att anmäla det till huvudmannen. När det gäller kränkande behandling är huvudmannen skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i de fall kränkande behandling konstaterats, vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

1.2.3 Ansvar

Huvudmannen, i detta fall Lunds kommun, har det yttersta ansvaret för att skollagen och diskrimineringslagen följs. I Lunds kommun har huvudmannen delegerat dessa ansvarsområden till respektive skolas rektor.

För verksamhet som avses i skollagens 25 kapitel (exempelvis öppen förskola och öppen fritidsverksamhet) och fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet gäller plikten att anmäla kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier för den personal som huvudmannen utser.

1.2.4 Lagstiftning

Lagstiftning som styr ovan beskrivna skyldigheter att arbeta mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier finns i:

- Skollagen kapitel 6, 6-10 §§
- Diskrimineringslagen kapitel 16, 18-20 §§

1.3 Rutin för arbete då elev kan ha/har utsatts för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier

Barn- och skolförvaltningen har tagit fram en förvaltningsgemensam rutin som används när skolan fått veta att en elev kan ha blivit utsatt för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier av en annan elev eller av personal. I dessa fall ska personalen informera rektor omgående i enlighet med 6 kap 10 § skollagen, eller 2 kap 7 § diskrimineringslagen (anmälningsplikt). All personal inom förvaltningens olika verksamheter omfattas av bestämmelserna.

Rutinbeskrivning när ett barn eller en elev upplevt sig utsatt för kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier:

Medarbetare

När en medarbetare får veta att ett barn eller elev har eller kan ha blivit utsatt för kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier ska medarbetaren genast informera rektorn om detta, senast nästa arbetsdag.

Rektor

Så snart informationen nått rektorn görs en anmälan till huvudmannen om händelsen. Rektorn, eller en annan person som rektorn utser, börjar sedan att tala med de som varit involverade. Rektorn beslutar också om eventuella åtgärder för att förhindra att

kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier fortsätter.

I de fall då kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier har konstaterats, följer rektorn, eller den rektor utser, upp att åtgärderna varit tillräckliga och att den kränkande behandlingen, diskrimineringen eller trakasserier verkligen har upphört. Om det i uppföljningen visar sig att de vidtagna åtgärderna inte varit tillräckliga beslutar rektor om eventuella förändringar av de åtgärder som vidtagits tidigare, alternativt fattar beslut om nya åtgärder för att se till att den kränkande behandlingen, diskrimineringen eller trakasserier verkligen upphör.

1.4 Ansvarig rektor

Åsa Söderberg, rektor Fågelskolan

1.5 Förankring av planen

Nyupprättad plan går igenom i dess helhet på APT med all personal. Uppdateringar eller ändringar presenteras på APT under läsåret. Trygghetsteamet kommer under årets gång att utvärdera planens mål och insatser regelbundet. Alla arbetslag har nyckelpersoner i skolans trygghetsteam.

Eleverna går igenom planen i början av läsåret i sina mentorsgrupper. Mentor ansvarar för att gå igenom PP där planen presenteras.

Nyupprättad plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier förankras med vårdnadshavare genom att den presenteras vid höstens första föräldramöte i alla årskurser. Om representant från skolledningen inte är med, utser rektor representant som presenterar planen.

Övrig personal (städ, mat, vaktmästeri, admin, eht): Rektor ansvarar för att planen blir känd hos berörda genom att rektor eller den som rektor utser presenterar planen vid APT för övrig personal. Planen är alltid en del av introduktion av nyanställd personal, som representant från skolledningen håller i.

Elevråd och trygghetsråd går också igenom planen samt för aktiva förbättringsdiskussioner löpande under läsåret. Vid ändringar eller vid inrättande av en ny insats eller ett nytt mål implementeras detta hos eleverna efter presentation i personalgruppen.

Nyupprättad plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier finns publicerad på skolans hemsida.

2 Föregående läsårs arbete och beskrivning av nuläge

2.1 Delaktighet

2.1.1 Elevers delaktighet

Samtliga elever (F-9) har fått svara på skolans egen enkät gällande trygghet och trivsel. Elever i årskurs 9 har fått svara på en enkät gällande deras sammantagna upplevelse av att vara elev på Fågelskolan. Elever i årskurs 5 och 8 har deltagit i huvudmannens enkät, Lunken. I årskurs 2,4,6 och 8 deltar eleverna i hälsosamtal med skolsköterska där de kan framföra sina åsikter. Elevernas delaktighet kommer även fram i mentorsamtal, utvecklingsamtal, elevråd, fritidsråd, klassråd, trygghetsråd samt inom ramen för den ordinarie undervisningen. Rektor träffar även skolans elevskyddsombud på högstadiet en gång i månaden där frågor om trygghet och trivsel är en stående punkt på dagordningen. Eleverna är även delaktiga i trygghetsvandringar.

2.1.2 Vårdnadshavarnas delaktighet

Planen finns publicerad på skolans hemsida och vårdnadshavare uppmärksammas på detta, via information i Unikum. Frågan om trygghet och trivsel lyfts vid varje utvecklingsamtal. På höstterminens första föräldramöten lyfts plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier för diskussion i varje klass. Mentor samlar ihop synpunkter och för dessa vidare till trygghetsteamet genom arbetslagets nyckelperson eller skolledning.

2.1.3 Personalens delaktighet

Pedagogisk personal utvärderar föregående läsårs plan under dagarna i juni. Utifrån identifierat nuläge, identifierar personalen utvecklingsområden, vilka lyfts fram i kommande års plan. I augusti får de möjlighet att lämna feedback på utkast av planen.

Nyckelpersoner från varje arbetslag, grundskola och grundsärskola, ingår tillsammans med skolledning, socialpedagoger och delar av EHT i skolans trygghetsteam som träffas en gång i månaden. Där följs bland annat insatserna i planen upp och nyckelpersonerna lyfter sedan detta vidare i arbetslagen och återkopplar till Trygghetsteamet.

Personalen genomför och planerar flera av insatserna i planen. Personalen genomför även planerade kartläggningar.

2.2 Resultat av föregående läsårs insatser och åtgärder

Föregående läsårs insatser och åtgärder

1. Hälsomedvetenhet

Genom lektioner, rörelsesatsning, grönflagg, planer gällande samlevnad och droger samt arbete med barnkonventionen var målet att ge eleverna en ökad kunskap om fysisk och psykisk hälsa. Detta utvärderades genom Lunken, skolans egen enkät samt i elevrådet.

F-3

Arbetslag F-3 beskriver att de genom Grön flagg, pausgymna, lärandelek har arbetat med rörelse för eleverna. Vidare har de genom grupparbete och filmer arbetat med vikten av mat, matro och kost för att öka elevernas kunskap gällande vikten av en bra och varierad kost. De har även haft samtal med eleverna kring mående. Arbetslaget tycker det har fungerat bra även om en del elever haft svårt att komma ner i varv efter exempelvis ett rörelsepass. Att arbetet inte varit inlagt som ett tema utan snarare integrerats i ordinarie undervisning beskrivs som positivt och har gjort så att eleverna fått den ökade hälsomedvetenhet som var syftet med målet.

4-6

Arbetslag 4-6 beskriver hur de arbetat med barnkonventionen, och hur de kopplat barnkonventionen till aktuella händelser från verksamheten. Genom arbetet med Grön flagg har eleverna fått kunskap om kost, matsvinn och betydelsen av rast och rörelse. Genom att implementera värdegrundsarbetet i ordinarie undervisning har de pratat om normer och värden samt diskuterat detta i förhållande till hur eleverna ska bemöta varandra. Skolkurator och skolsköterska har även varit ute i klasser och pratat om pubertet, "nät-vett" och vart eleverna kan vända sig om de upplever att de behöver stöd.

Det som kan bli bättre gällande hälsomedvetenhet är exempelvis dokumentationen kring Grön flagg, det är en punkt som lätt glöms bort och försvinner i det dagliga arbetet. Vidare skulle mer information och inspiration från EHT gällande åldersadekvat material kopplat till hälsofrämjande underlätta för pedagogerna.

7-9

Arbetslag 7-9 tycker att parametrarna runt hälomedvetenhet är svåra att mäta. De upplever att åk 7 sticker ut gällande snacks och att elevhälsoteamet varit mer närvarande. De har inte blivit så mycket walk än talks som de hade planerat.

I de äldre årskurserna där eleverna möter fler olika ämneslärare, blir det ofta svårare att få in övergripande insatser som är ämnesövergripande.

2. Främja närvaro

Genom att registrera alla lektioner, diskutera frånvaro på ALM, EHT och analysmöten samt reagera tidigt på elevers frånvaro var målet att få en ökad närvaro bland elever och på så sätt nå en ökad måluppfyllelse. Detta kan sedan utvärderas genom statistik från skola 24.

Vi har haft ett ökat fokus på arbetet med att främja närvaro och reagera tidigt på problematisk skolfrånvaro. I efterhand ser vi dock att resultatet av detta arbete inte kan hämtas ur statistik i Skola24 på skolnivå, men vi kan se goda resultat på individnivå.

F-3

Genom att rapportera frånvaro och sen ankomst i så stor utsträckning som möjligt har det gått att uppmärksamma oanmäld frånvaro på ett bättre sätt. Att uppmärksamma frånvaron för att sedan kontakta vårdnadshavare har varit ett framgångsrikt sätt att arbeta med främjandet av närvaron i skolan. Utifrån samtal med vårdnadshavare har det även gått att göra särskilda anpassningar för en del elever, vilket har ökat

måluppfyllelsen. Ett gott samarbete med vårdnadshavare samt fokus på trivsel i skolan har gett en bra närvaro.

Skolan har även en frånvarorutin som är tydlig när det kommer till vem som ska göra vad när en elev har en problematisk frånvaro. Genom att vara konsekvent och följa den så kommer närvaron bland elever att främjas, då elevens situation uppmärksammas tidigt och vårdnadshavare får en inblick i elevens situation på ett tidigt stadié. Denna rutin kan vi bli ännu bättre på att få samtliga mentorer att följa, och på så sätt fortsätta att främja elevernas närvaro i skolan.

4-6

Arbetslag 4-6 tycker skolans analysmöte är en bra arena för att diskutera olika aspekter av frånvaron. Att pedagogerna träffas och diskuterar de olika aspekterna leder till en ökad kunskap kring frånvaro och kan på så sätt ses som ett steg i att främja elevernas närvaro. Att skolkurator skickar ut rapporter kring frånvaron månadsvis har också varit bra för att få en överblick, och för att kunna uppmärksamma elever som har en ökad frånvaro. Då kan insatser för att främja närvaron sättas in i ett tidigt stadié.

Gällande förbättringspunkter diskuterar arbetslaget tydligare information från EHT gällande elevers frånvaro, de efterlyser en form av "punktmarkering" för att kunna hjälpa elever som är på väg att få en problematisk frånvaro. Ett annat sätt att främja närvaron menar arbetslaget är att fler professioner på skolan tar kontakt med vårdnadshavare gällande frånvaron. Det finns även praktiska aspekter gällande främjandet av närvaro som arbetslaget diskuterar. Exempelvis att vikarier vet hur de rapporterar så att frånvaro inte missas och att det finns en tydlig kommunikation gällande lever som går på flexis. Ett förtydligande av ansvar för elever som inte är på lektion med sin klass.

7-9

Arbetslaget är transparanta med att arbetet med att främja närvaro gått dåligt. Det är svårt att hinna med som mentor. Att kolla upp vem som sjukanmäler en elev är ett sätt att främja närvaron, då det ibland inte kommer till vårdnadshavarnas kännedom att eleven är sjukanmäld. Alla vårdnadshavare får meddelanden via sms eller mail eller båda, när deras barn har anmäld eller oanmäld frånvaro. Ansvaret mellan mentor och socialpedagog behöver förtydligas.

3. Barnkonventionen

Bland de yngre eleverna ska lektionsmaterial framtagit för barnkonventionen användas för att ge elever kunskap om deras rättigheter och skyldigheter. Detta har sedan utvärderats genom hälsosamtal med skolsköterska och observationer i klasserna.

F-3

Främst fokus var det på barnkonventionen under FN-veckan, men eleverna har även fått arbeta med barnkonventionsrelaterade uppgifter i den ordinarie undervisningen. Eleverna har läst sagor, lekt lekar utifrån de olika artiklarna och haft samtal. I den fria leken kan pedagoger se att eleverna fått med sig kunskap från arbetet med barnkonventionen.

4. Trygga skogen och "kingout-planen"

Genom ett ökat fokus från rastvärdar var målet att trygga dessa platser då de nämnts som otrygga i tidigare undersökningar. Detta utvärderades i skolans egen trivselenkät.

F-3

Det rastschema som tagit fram har fungerat bra, vilket har resulterat i att fler vuxna är närvarande vid kingout-planen och skogen. Pedagogerna märker en stor skillnad när de är närvarande och när de inte är det. I de fall när vuxna är med och spelar eller finns i närheten sker färre konflikter. För att fortsätta med skolgårdsarbetet behöver ny personal informeras om skolgårdspolicyn och skolgårdsreglerna behöver gås igenom med elever inför ny termin.

Att arbetet med att trygga skogen och kingout-planerna gett resultat syns även i skolans trivselenkät. Skolgården ses som den näst säkraste platsen att vistas på efter klassrummet.

5. Rastaktivitet

Målet var att arrangera rastaktiviteter för att minska tristess, öka tryggheten på skolgården och minska antalet kränkningar.

Generellt har antalet kränkningar ökat under läsåret. I 6-9 har det ökat markant. Det är även här vi ser att våra rastaktiviteter inte har fungerat. Vi hade en längre frånvaro på socialpedagog i 6-9 som hade som ett av sina fokusområden att arbeta med rastaktiviteter i dessa årskurser. Av ekonomiska skäl har vi inte kunnat ha vårt elevcafé öppet. Under senare delen av vårterminen inledde vi ett samarbete med Klostergårdens fritidsgård, vilket har gjort att caféet har öppnat igen. I samband med branden på skolan, har lokalerna i 6-9 begränsats mycket, vilket har gjort att elevernas ytor att vara på raster har minskat. Vi ser också att det blir oroligare när åk 6 är i högstadiets lokaler.

I åk 3-5 har arbetet med rastaktiviteter fungerat utmärkt, vilket även syns i kränkingsstatistiken.

F-3

Det upplägg som existerar där fritidspedagoger tar fram material och håller i aktiviteter är både lyckat och uppskattat. När arbetslag själva försöker organisera aktiviteter kan det upplevas som svårt. Ett väldigt lyckat koncept är när eleverna får lära sig en grupplek som de senare kan dra igång själva. Elever har då bjudit in elever över klassgränser och även bjudit in elever från grundskolan. En förbättringspunkt är att vuxna är ännu mer behjälpliga i att få igång eleverna i leken, och inte står och pratar med varandra.

4-6

Rastverksamheten har fungerat bra med ett gediget utbud av rastaktiviteter för eleverna. Ett önskemål är att få ett ökat samarbete med mobila gruppen och cafeteria för att på så sätt aktivera även de äldre eleverna.

7-9

Bra med en öppen Cafeteria igen och rastvagnen fungerar ibland.

6. FN- vecka

Genom att arbeta med frågor gällande mänskliga rättigheter under en vecka syftar målet till att öka elevernas kunskaper gällande rättigheter och skyldigheter.

F-3

Eleverna fick se filmer om barn i andra länder och deras skolgång. Därefter fick eleverna

reflektera tillsammans med lärarna gällande likheter och skillnader. Det passade även bra i en årskurs att arbeta klassöverskridande. En reflektion är att lärare önskar att arbetet inte var schemabrytande utan snarare integreras i ordinarie undervisning.

4-6

Arbetslaget tycker det är en intensiv vecka där mycket information ska in. En reflektion för att det ska kunna bli bättre är att arbeta mer inför veckan, där kan 3-års hjulet vara en bra grund. Vidare kommer arbetslaget med en idé rörande elevers delaktighet. Vi har många elever från olika delar av världen som kan berätta sin historia.

7-9

Åk 9 hade ett arbetslivstema den här veckan. Åk 7 och 8 arbetade med de tema som de brukar och eleverna var mycket engagerade och uppskattar den här veckan.

7. Tydliggöra struktur för lektion

Genom att ge eleverna tydliga och lika instruktioner kring vad som förväntas under lektionen i form av material, uppförande och struktur, syftar målet att ge en ökad studiero och fler generella klassanpassningar.

F-3

Arbetslaget är nöjda med detta mål. De anser att de lyckats bra med arbetet. Genom morgonsamling, bildstöd, tydliga genomgångar och steg för steg instruktioner har de lyckats implementera en tydlig struktur för deras lektioner.

4-6

Tydlighet genom bildstöd och classroomscreen ger en bra struktur till eleverna. En reflektion är att auskultation är något vi borde göra med av för att ta del av varandras positiva arbete. En annan reflektion är samarbetet över klass/ åldersgränserna även kan vara positivt för skolans utveckling.

7-9

Det har varit problematiskt med struktur då många elever kommer sent. Ett förslag är att ha en tydlig rutin för elever som kommer sent. Vidare beskrivs att skriva lektionens innehåll på tavlan för att ge eleverna struktur och att planera lektionerna på classroom. Att eleverna har bestämda platser har fungerat bra.

8. Ge vårdnadshavare insyn och delaktighet i barnens skolgång

Målet var att hitta alternativa kommunikationsvägar (om pandemirestriktionerna skulle behållas). Syftet är att ge eleverna ökad trygghet för eleverna samt en ökad tillit mellan skolan och hemmen.

F-3

Under pandemirestriktionerna fungerade veckobrev, telefonsamtal, digitala föräldramöten/ utvecklingssamtal och unikum som bra kommunikationsvägar till vårdnadshavare. De digitala mötena upplevs som positiva från vårdnadshavarnas sida.

Efter restriktionerna har den dagliga kontakten vid hämtning och lämning kommit igång igen, vilket underlättas vårdnadshavares insyn i verksamheten. Att erbjuda vårdnadshavare drop in och öppet hus har varit uppskattat bland vårdnadshavarna. En klass beskriver hur de anordnade en vårmärknad och bjöd in alla föräldrar. Detta var mycket lyckat, gav föräldrarna både insyn och delaktighet samt ett bra tillfälle för

pedagoger och vårdnadshavare att träffas mer informellt än ett föräldrar/utvecklingsamtal.

4-6

Arbetslaget reflekterar kring hur man kan öka delaktigheten och insynen för vårdnadshavare ytterligare. Går det att styra vissa veckor till att bjuda in vårdnadshavare till skolan för att vara med sitt barn under en dag eller en förmiddag? Vidare reflekterar de kring hur skolan kan vara mer inkluderande mot föräldrar som inte har svenska som modersmål. Går det att använda modersmållärare för att hjälpa till i kontakten med hemmet? Går det att erbjuda en form av unikum skola för vårdnadshavare så de kan få en ökad insyn genom den kanalen?

7-9

Vi behöver säkerställa att våra vårdnadshavare har åtkomst och tillgång till den information som läggs på Unikum.

2.3 Beskrivning av nuläge

Beskrivning av nuläge

Eleverna på Fågelskolan har över tid skattat sin trivsel på skolan högt. I åk 5 är resultaten väldigt bra, även det här läsåret. Däremot har resultaten sjunkit i åk 8. 87% uttrycker att de trivs i skolan, men 96% uttrycker samtidigt att de är trygga på rasterna, trygga på lektionerna och att det är studiero på lektionerna. Vi behöver fördjupa oss i vad de något lägre resultaten sett till allmän trivsel i skolan, står för i denna årskurs.

Skolan har genomfört en egen enkät som alla elever i F-9 svarar på. I år har vi dock lägre andel svar än vanligt. Anledningen till detta är att den kom ut för sent på vårterminen, då många schemabrytande aktiviteter, gjorde så att den glömdes eller prioriterades bort. Vi har dock ca 170 svar, vilket gör att vi ändå kan dra en del slutsatser. Vi kan bland annat utläsa att omklädningsrummen är otrygga platser. 16% av eleverna som besvarat enkäten svarar att de inte vet till vem de ska vända sig om något händer dem under skoltid. I Lunken svarar 100% av eleverna i åk 5 att de vuxna reagerar om någon blir kränkt. I åk 8 är resultaten sämre där endast 80% av eleverna anser att de vuxna reagerar. Här behöver vi se till att siffran blir högre. Då vi har diskuterat och analyserat detta, tror vi att en del av förklaringen till de lägre resultaten, handlar om att en del elever i åk 8 inte upplever att skolan gör tillräckligt mycket när en elev har gått över gränsen. De får inte insyn i processer som rör andra elever, vilket kan leda till en känsla av att de vuxna inte gör något. Detta behöver vi fördjupa oss i och på ett tydligare sätt föra samtal kring med våra elever.

Vi ser i trygghetsvandringar som gjorts att "skogen" på Lilla Fågels skolgård blivit mycket tryggare. Toaletterna och omklädningsrummen är det som nämns vara otrygga platser nu. Toaletterna är främst elever på högstadiet som tycker är otrygga, utifrån att eleverna är oroliga att någon ska öppna utifrån.

Fågelskolan har under innevarande läsår anmält 297 utredningar om kränkande behandling, varav 234 har bedömts vara kränkande behandling. 17% av kränkningarna är knutna till F-klass där många anmälningar har gjorts utifrån en elev, där det inte har handlat om kränkande behandling. Åk 7 och 9 står också för en hög andel av kränkningarna och kan knytas till specifika elever. Vi ser att eleverna i 7-9 erbjuds för lite meningsfulla aktiviteter på sina raster. Under stor del av läsåret har cafeterian hållits

stängd på grund av ekonomiska skäl. Vi har även haft sjukdom i personalgruppen som påverkat rastaktiviteter i negativ bemärkelse.

Vi har under några års tid haft åk 6 i högstadiets lokaler på grund av att åk 3 har behövt flytta upp till mellanstadiets lokaler. Vi ser att detta påverkar trygghet och trivsel negativt för åk 6, men även åk 7-9.

64% av kränkningarna är pojkar inblandade i och ofta blir konflikterna både verbala och fysiska.

Väldigt få kränkningar sker under fritidstid. Flest sker på skolgård och i kapprum, korridorer och omklädningsrum. Personal på Fågelskolan är väldigt bra på att anmäla det de ser eller hör, vilket genererar många kränkingsutredningar. Vi ser dock att vi kommer tillrätta med alla och att ett barn inte upprepat är utsatt av någon annan.

Arbetet med att främja närvaro och tidigt upptäcka problematisk skolfrånvaro, har givit resultat och personal i de olika arbetslagen lyfter fram flera exempel på elever där vi har lyckats vända en problematisk skolfrånvaro. Vi ser dock att rapporteringsgraden är för låg i Skola24 och behöver förbättras och det framkommer att en del i personalen är osäkra på rutinerna i detta arbete, vilket gör att vi behöver fortsätta ha fokus på detta viktiga arbete. Vi har även en del utmaningar när det gäller oanmäld frånvaro på morgonen i åk 7-9.

3 Analys och åtgärder för kommande läsår

3.1 Analys

Vi ser att flera insatser och åtgärder under föregående läsår har fungerat bra och bidragit till ökad trygghet och trivsel. När vi tittar på exempelvis rastaktiviteter, ser vi en betydande minskning av antalet kränkningar, där detta arbete fungerar bra och är stabilt, i 3-5. Det har av olika anledningar inte alls fungerat bra i åk 6-9 och där har vi en stor ökning av kränkande behandling, jämfört med tidigare år. På Gråsparven där vi har våra förskoleklasser och på lilla Fågel där vi har åk 1-2 syns tydlig skillnad då arbetet med rastaktiviteter fungerar och inte fungerar.

Vi har under några års tid sett att det skapar oro att åk 6 har sin undervisning i högstadiets lokaler. Från och med nästa läsår har vi skapat möjlighet för åk 6 att vara kvar i mellanstadiets lokaler.

Fokus på vuxennärvaro vid "skogen" och vid Kingout-planerna har givit goda resultat. FN-veckan och arbetet med Barnkonventionen är fortsatt ett viktigt främjande arbete, som vi nu har arbetat med några år. Detta ser vi som en implementerad del i vårt arbete.

Arbetet med att främja närvaro och tidigt upptäcka problematisk skolfrånvaro, har givit resultat och personal i de olika arbetslagen lyfter fram flera exempel på elever där vi har lyckats vända en problematisk skolfrånvaro. Vi ser dock att rapporteringsgraden är för låg i Skola24 och behöver förbättras och det framkommer att en del i personalen är osäkra på rutinerna i detta arbete, vilket gör att vi behöver fortsätta ha fokus på detta viktiga arbete. Vi har även en del utmaningar när det gäller oanmäld frånvaro på morgonen i åk 7-9. Vi kommer dock framöver följa upp detta i vår kvalitetsplan för skolan, då vi ser att detta mer är sammankopplat till kunskapsresultat för eleverna.

Eleverna på Fågelskolan har över tid skattat sin trivsel på skolan högt. I åk 5 är resultaten väldigt bra, även det här läsåret. Däremot har resultaten sjunkit i åk 8. 87% uttrycker att de trivs i skolan, men 96% uttrycker samtidigt att de är trygga på rasterna, trygga på lektionerna och att det är studiero på lektionerna. Vi behöver fördjupa oss i vad de något lägre resultaten sett till allmän trivsel i skolan, står för.

Skolan har genomfört en egen enkät som alla elever i F-9 svarar på. I år har vi dock lägre andel svar än vanligt. Anledningen till detta är att den kom ut för sent på vårterminen, då många schemabrytande aktiviteter, gjorde så att den glömdes eller prioriterades bort. Vi har dock ca 170 svar, vilket gör att vi ändå kan dra en del slutsatser. Vi kan bland annat utläsa att omklädningsrummen är otrygga platser. 16% av eleverna som besvarat enkäten svarar att de inte vet till vem de ska vända sig om något händer dem under skoltid. I Lunken svarar 100% av eleverna i åk 5 att de vuxna reagerar om någon blir kränkt. I åk 8 är resultaten sämre där endast 80% av eleverna anser att de vuxna reagerar.

Fågelskolan har under innevarande läsår anmält 297 utredningar om kränkande behandling, varav 234 har bedömts vara utredning om kränkande behandling. 17% av kränkningarna är knutna till F-klass där många anmälningar har gjorts utifrån en elev, där det inte har handlat om kränkande behandling. Åk 7 och 9 står också för en hög andel av kränkningarna och kan knytas till specifika elever. 64% av kränkningarna är pojkar inblandade i och ofta blir konflikterna både verbala och fysiska. Väldigt få kränkningar sker under fritidstid. Flest sker på skolgård och i kapprum, korridorer och

omklädningsrum. Personal på Fågelskolan är väldigt bra på att anmäla det de ser eller hör, vilket genererar många kränkingsutredningar. Vi ser dock att vi kommer tillrätta med alla och att ett barn inte upprepat är utsatt av någon annan.

Sammanfattningsvis ser vi att vi behöver ha stort fokus på att hitta rätt förebyggande insatser för att minska antalet kränkande behandlingar. Vi behöver genomföra vår skolenkät både på hösten och på våren och inte i slutet av terminen. Dessa kommer följas upp med gruppintervjuer med slumpvis utvalda elever för att få en fördjupad förståelse av elevernas enkätsvar. I uppföljningar ser vi att vi saknar samlad dokumentation från våra trygghetsvandringar och behöver ta fram ett underlag som alla använder, samt sätta datum för när detta ska vara gjort samt utse ansvarig för genomförande.

Vi behöver se till att rastaktiviteter fungerar i alla stadier på våra olika skolgårdar. Vi behöver också arbeta för att alla elever på Fågelskolan ska veta vem de ska vända sig till om de har blivit utsatta för något.

Vi behöver fortsätta med vårt fokus på att främja närvaro och i god tid förebygga problematisk skolfrånvaro, men kommer att lyfta över detta arbete till vår kvalitetsplan för skola.

3.2 Nya mål, insatser och åtgärder

Mål	Aktivitet	Förväntat resultat	Metod för utvärdering
Alla elever ska känna sig trygga på Fågelskolan och inte utsättas för kränkande behandling.	<p>F-9 Gemenskapsdagar där alla elever på skolan möts och gör saker tillsammans. Här behöver vi säkerställa att ledande elever är goda och positiva ledare.</p> <p>Arbete med ett strukturerat fadderskap mellan årskurser.</p> <p>Rastaktiviteter planeras och drivs av grundlärare i fritidshemmet på Gråsparven, Lilla Fågel (åk 1-2) och åk 3-6. Planeringstid för detta avsätts i ansvarig personals schema.</p> <p>All personal följer upprättat rastvärdsschema och de förhållningsregler vi i personalen har satt upp kring detta.</p> <p>Skolans regler och konsekvenstrappa arbetas med i alla mentorsgrupper i uppstarten. Varje klass konkretiserar reglerna och ansvarig mentor publicerar dessa på Unikum till klassens vårdnadshavare.</p> <p>Trygghetsteam med representanter från alla arbetslag i skolan, skolledning och delar av EHT har möte var tredje vecka för</p>	<p>Antalet anmälningar om kränkande behandling minskar.</p> <p>Elever uttrycker i enkäter och intervjuer att de känner sig trygga i skolan.</p> <p>Trygghetsvandringar visar att elever är trygga på skolan.</p> <p>Omklädningsrum och toaletter är också trygga platser.</p> <p>Alla elever ska veta vem man ska vända sig till om man blir utsatt för något i skolan.</p>	<p>DF Respons</p> <p>Skolans trygghetsenkät.</p> <p>Lunken</p> <p>Trygghetsvandringar</p> <p>Fokusgruppsintervjuer</p>

Mål	Aktivitet	Förväntat resultat	Metod för utvärdering
	<p>att följa upp arbetet med trygghet och trivsel.</p> <p>Lokalförändring för åk 6, som från och med detta läsår kommer att stanna kvar i mellanstadiets lokaler och utemiljöer.</p> <p>Skolledning går igenom rutinen för kränkande behandling samt de förhållningssätt som ska gälla då vi vuxna är ute bland barnen, på varje APT med övrig personal.</p> <p>Lektioner i normer och värden i åk 4.</p> <p>Skol-IF fortsätter sitt arbete där elever från högstadiet erbjuder elever i åk 3 aktiviteter i idrottshallen varje vecka på fritids.</p> <p>Gemenskapsdagar av olika slag där elever möts och blandas från olika årskurser och skolformer.</p> <p>F-3 Säkra och trygga de elever som har svårt för förändringar, då vi har schemabrytande aktiviteter.</p> <p>Arbeta med aktivt rastvärdande för att få in alla elever i leken och gemenskapen.</p> <p>Införa skolgårdszoner för att säkerställa att rastvärdar täcker hela skolgården.</p> <p>Lyfta kränkande behandling på lärarmöte varje vecka.</p> <p>Fritidshemmet: Fortsatt samarbete med Skol-IF.</p> <p>Se till att det alltid finns personal där kränkningar sker.</p> <p>Viktigt att vi är mycket personal ute på rasterna och att vi täcker upp för varandra när någon är borta.</p> <p>Alltid erbjuda planerade aktiviteter på rasterna. Rastaktiviteten kan vara densamma under en längre period.</p>		

Mål	Aktivitet	Förväntat resultat	Metod för utvärdering
	<p>Lättillgängliga uteleksaker och rikligt med sådana. Många bollar och bra variation på leksaker. Vissa sällskapsspel går bra att ha med ut. Böcker kan tas ut. Musikhögtalare kan göra stor skillnad i stämningen på rasten.</p> <p>Var uppmärksam på elevernas önskemål om leksaker.</p> <p>Viktigt med tid då rastvärden hinner gå ut och förbereda inför aktiviteter innan eleverna kommer ut.</p> <p>Alltid en personal i kapprummet när eleverna ska gå ut.</p> <p>Alla ska använda rastvärdsvästar. Räkna inte in personal som hjälper ett specifikt barn i det ordinarie rastvärdsschemat.</p> <p>Skapa en bro mellan F-klass och lilla Fågel. Hitta ytor för samverkan och samarbete.</p> <p>Veckoschema för fritids. Struktur gynnar alla.</p> <p>Planerade aktiviteter där man kan stärka elever.</p> <p>Skapa ett klimat där elever vågar berätta om saker händer för vuxna.</p> <p>Visa elever att vi tar deras konflikter på allvar.</p> <p>4-6 Ha mer uppsyn i kapprummen.</p> <p>Bli bättre på att vara aktiv i arbetet som rastvärd. Följ vårt dokument kring förhållningssätt ute med eleverna.</p> <p>Ha fler och djupare diskussioner med våra elever om plan mot kränkande behandling, trakasserier och sexuella trakasserier.</p> <p>Tydlig struktur vid förflyttningar.</p> <p>7-9 Rastvärdsschema där de olika delarna i 7-9 täcks in.</p>		

Mål	Aktivitet	Förväntat resultat	Metod för utvärdering
	<p>Undersöka mer i vilka grupper och vid vilka tider omklädningsrummen upplevs otrygga och sedan bemanna med personal vid dessa tillfällen.</p> <p>Bjuda in polis för att diskutera fotografering av andra människor och vad lagen säger.</p> <p>Mobilfri vecka under läsåret.</p> <p>Helt mobilfria lektioner.</p> <p>Värdegrundarbete på IUP-tiden. Arbeta för att stärka gemenskapen i gruppen.</p> <p>Tydlig struktur på varje lektion med dagordning på tavlan.</p>		

4 Bilaga 1: Begrepp och definitioner

Begrepp

Diskriminering

Diskriminering är när skolan på osakliga grunder behandlar en elev sämre än andra elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder. Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

Direkt diskriminering

Med direkt diskriminering menas att en elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna. Ett exempel kan vara när en flicka nekas tillträde till ett visst gymnasieprogram med motiveringen att det redan går så många flickor på just detta program. En pojke nekas arbeta med pärlplattor pga sitt kön.

Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar eleven på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna. Om exempelvis alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de barn/elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

Trakasserier och kränkande behandling

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker elevens värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan).

Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel "kvinnliga", "homosexuella" eller "bosniska" egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad "blatte", "mongo", "fjolla", "hora", eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att barn/elev känner sig förolämpad, hotad, kränkt eller illa behandlad.

Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker elevens värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund. Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker elevens värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder eller meddelande på sociala medier (till exempel Facebook).

Både personal och elever kan agera på ett sätt som kan upplevas som trakasserier eller kränkande behandling.

Exempel på händelser som kan vara det som i lagen benämns kränkande behandling:

- Carl blir ofta kontaktad på nätet av elever på skolan. Där kallar de honom "pucko" och "tjockis". De har också lagt ut bilder av Carl på sociala medier. Bilderna har tagits i duschen efter gymnastiken.
- Lisa är stökig i barngruppen och vill inte lugna ner sig, pedagogen ger Lisa en örfil.
- Oliver har slutat fråga om han får vara med och leka på gården/rasterna. Han är hellre

ensam än att behöva höra de andra säga att han inte får vara med. Förskolans/skolans personal tror att Oliver är ensam för att han tycker om det. "Han är en ensamvarg", säger pedagogern. Oliver orkar inte förklara hur det egentligen ligger till.

Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier. Det kan handla om beröringar, tafsningar, skämt, förslag, blickar eller bilder som är sexuellt anspelade. Det kan också handla om sexuell jargong. Det är personen som är utsatt som avgör vad som är kränkande.

Repressalier

Personalen får inte utsätta en elev för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att eleven eller vårdnadshavaren har anmält skolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling. Det gäller även när eleven, exempelvis som vittne, medverkar i en utredning som rör diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

5 Bilaga 2: Diskrimineringsgrunder

Diskrimineringsgrunder

Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen att någon är kvinna eller man. Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- Maria vill göra sin praktik på en målarfirma, men studie- och yrkesvägledaren avråder henne med argumentet "Det är för hårt arbete för en tjej". [diskriminering]
- Pedro blir retad av kompisarna på förskolan för att han är den ende killen som valt att vara med i dansgruppen. [trakasserier på grund av kön]
- Några elever på skolan sprider ett rykte om Karin, att hon betar sig som en hora och hänglar med vem som helst. [sexuella trakasserier]

Könsidentitet eller könsuttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt diskrimineringslagen att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön. Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från "det normala". Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella. Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Jorge blir förlöjligad och hånad av en grupp killar i förskolan eftersom han sminkar sig med mascara och läppglans. [trakasserier]
- Kim, som identifierar sig som intergender, söker upp skolkuratoren på sin skola för att tala om problem i familjen. Skolkuratoren ifrågasätter Kims könsidentitet och istället för att få prata om sina problem hemma, måste Kim förklara och försvara vad intergender betyder och innebär. [diskriminering]
- Alex, som klär sig i kjol och klänning, blir utföst av de andra tjejerna från skolans tjejtoalett eftersom de tycker att Alex är för mycket kille för att få gå in där. [trakasserier]

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En förskola/skola med många barn/elever med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn vid antagning av nya barn för att inte få en alltför segregerad barngrupp. [diskriminering]
- Thomas, som är svart, får många kommentarer från de andra barnen/eleverna om sitt hår och sin hudfärg. Många vill ta och känna på honom. Personalen avfärdar honom med att "Ja, men du vet ju att du är annorlunda. Det är klart att de andra är nyfikna på dig. De

menar ju inget illa". [trakasserier]

- Maria är bäst i klassen på svenska. Hon är aktiv på lektionerna och har alla rätt på proven. Läraren vill inte ge Maria A, då svenska inte är hennes modersmål. [diskriminering]

Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning. Enligt regeringens proposition (2002/03:65) bör endast sådan trosuppfattning som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning som till exempel buddism eller ateism omfattas av diskrimineringskyddet. Andra etniska, politiska eller filosofiska uppfattningar och värderingar som inte har samband med religion faller utanför. Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Vincent, vars familj är med i Pingstkyrkan, blir ofta retad för det av några barn. De säger det på skämt, men han tycker inte att det är roligt. [trakasserier]
- Läraren nekar Leila att bära huvudduk på slöjden med motiveringen "Huvudduk är ett tecken på kvinnoförtryck". Det innebär att Leila utestängs från sin utbildning. [diskriminering]
- Rebecka är judinna. En dag har någon ristat ett hakkors på hennes skåp. [trakasserier]

Funktionsnedsättning

Med funktionsnedsättning menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier

- På skolavslutningen ropade skolans rektor upp alla elever individuellt och tackade av var och en förutom särskoleklassen, som hon ropade upp som grupp. [diskriminering]
- Elenas pappa har en CP-skada. Hon blir arg och ledsen när andra barn/elever ropar "Din pappa är jävla CP." [trakasserier]
- Patrik, som har ADHD, blir utkörd från samlingen/klassrummet för att han inte kan sitta still. Han lämnar hela tiden sin plats. En dag klarar förskolan/skolan inte av situationen utan skickar hem Patrik med orden "ADHD-barn borde inte få gå här!" [diskriminering och trakasserier]

Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning. Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Några elever i skolan brukar vara elaka mot Johanna på många olika sätt. Oftast kallar de henne "äckliga lebb". [trakasserier]
- Det har gått bra i förskolan/skolan för James tills hans två pappor kom på besök. Efter det har han svårt att få vara med och leka.
- James vill inte vända sig till sin pedagog eftersom pedagogen ser att de andra fryser ut honom, men inte gör något. [trakasserier]
- På skolan ordnas en avslutningsbal. Elin och Anna, som är ett par, får inte dansa den första uppvisningsdansen tillsammans. [diskriminering]

Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd.

Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang, men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av

ålder. Skyddet gäller alltså även i förskolan/skolan. Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelser som kan vara trakasserier:

- Malte är ett år yngre än sina kamrater och blir ofta retad på grund av detta. [trakasserier]
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra papporna i hennes barngrupp/klass. Hon blir sårad när de andra kamraterna skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men de fortsätter i alla fall. [trakasserier]

6 Bilaga 3